

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 197 | שנה ד' | פרשת ויקהל פקודי | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

השראת השכינה במשכן, כיצד?

ששת ימים תעשה מלאכה. פרש"י, הקדים אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה שבת. ולעיל [לא, יג] כתוב: אך את שבתותי תשמרו, מפרש רש"י, אף שתהיו רדופין וזרזין ... שבת אל תיחנה מפניה. וברמב"ן: ומכאן שאין מלאכת המשכן דוחה שבת.

לימוד כללי שלמרות גודל "ענין" השראת השכינה, לא יזוז מגדרי ההלכה | והביאור לרש"י, עצם הדין לומר שאין עשה דוחה ל"ת, כבר גילה לעיל בפרשת כי תשא (לא, יג), אבל כיון שה"ענין", הוא השראת השכינה במידה הכי גדולה שיכולה להיות, על כן מסבירא היה צריך להזדרז מה שיותר בכדי לזכות להשראת השכינה בתחתונים. כי לעצם ה"ענין" כבר די בלימוד ההלכה שלומדים בפר' כי תשא הנ"ל, אבל כאן יש "לימוד כללי" שלמרות "ענין" השראת השכינה, לא יזוז מגדרי ההלכה.

בנין המשכן מחומרים, אף שנבחרו מחמת סיבות ושורשים, אבל העיקר לנו קיום מצוותו | יש להוסיף, אדם הרואה כזה תכלית נשגב, חושב שהמשכן הוא הסיבה להשראת השכינה. הרי הכל עצים ואבנים, כסף וזהב בלא קדושה. וכל הקדושה מחמת יחוד הלב של ישראל לאביהם בשמים לעשות ציווי ורצונו, ולא המעשה גורם להשראת השכינה. אמנם יש סיבות למה ציוה ה' לעשות מחומרים אלו, כפי שורשם למעלה שעל ידם ישכון האור, אבל העיקר זהו ציווי ה' ורצונו.

גם האדם נשלח ממקום כסא הכבוד, לבנות מגשמיים, רוחניות על ידי קיום מצוותו | והנה, האדם נשלח לעוה"ז מכסא הכבוד שכולו רוחניות לטפל בעניני חומר ולהפכם למקור השראה של שכינה וקדושה. והכל רק על ידי קיום מצוות ברצונו.

"ענין שבת", קדושה בהתנתקות מעולם המעשה | לכן בל יטעה האדם שהתכלית הוא המשכן, אלא התכלית זהו רצון ה' שע"ז היא השראת השכינה. ועל זה אמר, תראו יש "ענין" של שבת שזה הכי קדוש, בגלל התנתקות האדם מענין המעשה, עד שאפילו דיבור בשבת אינו כדיבור של חול כמבואר כמבואר בגמ' בשבת ק"ג, א.

הפסד רוח הגאווה

והנשיאים הביאו. פרש"י, א"ר נתן, מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת הבית בתחלה ... ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם ... כתב הכלי יקה, ומה שנחסר יו"ד דוקא ... ואצל הנשיאים היתה בלי ספק רוח גאווה באמרם דרך התפארות: מי ימלא מה שאנחנו מחסרים, אבל אנחנו ממלאים כל מה שהציבור מחסרים. על כן לקח הקב"ה משמם אות יו"ד, כי רק אות זה מן השם הגדול היה חקוק בשמם, עכ"ד.

הודעה חשובה

גליונות ויקרא צו שמיני היוצאים בבין הזמנים לא יודפסו
בנפרד עקב קשיים בתקציב ובחלוקה בבין הזמנים, יהיה ניתן להשיגם אך ורק דרך קובץ גליונות ואוגדני העלוניים. הגליונות בזמן קיץ אי"ה תלויים בעזרת הציבור להמשך הוצאתם בדפוס.

גליון ה-200 המורחב (כ-40 עמודים) שיצא לאור אי"ה לקראת חג פסח ובו דברי מרן רבנו שליט"א על 200 נושאים בעבודת ה' (רובו ככולו דברים חדשים שלא הובאו עד עתה בגליונות). אי"ה נעדכן בשבוע הבא היכן ומתי יהיה ניתן להשיגו (במחיר סמלי).

גם בעשיית תשובה, לא חוזרים למדרגה הראשונה

לכאורה, הם עשו תשובה, כי הביאו בעתיד לראשונה קרבן לחנוך את המזבח. אמנם, המדרגה הרוחנית כבר איבדו. כמו שהוכחנו מאדם הראשון, שאחרי החטא לא היו המלאכים שואפים לומר שירה, כי את מדרגתו כבר איבד.

וכן מצינו במו"ק [טו] בתחילה היה דוד הורג אלף בפעם אחת ואחר כך רק שמונה מאות והיה מתאנה על מאתים ואומר: איכה ירדוף אחד אלף. יצאה בת קול ואמרה: רק בדבר אוריה החתי. כי אף שעשה תשובה, אבל את הדרגה להרוג אלף באחת, כבר הפסיד.

התשובה הועילה להרבות להם מידה טובה, אבל לא לתקן את העבר והנה כאן נחסר אות אחת מהנשיאים. וכשהביאו קרבנות לחנוכת הבית כפלה התורה בפרשת נשא י"ב פרשיות של הנשיאים מרוב חביבות, ומרובה מידה טובה ממידת פורענות. והנה, הזכות לזכות שכל אחד יהיה ממנו אותיות התורה, גוף התורה אין לשעה. וכאן נחסר מהם. וענין הגאווה שלהם, אפשר שהעריכו שלא יהיה עם התלהבות. או איזה הרגש שהיה להם: אנחנו ניתן מה שהם יחסרו. זה נובע מגאווה.

כל החשבונות, חיסרון. כשיש מצוה, טול מיד וזכה בה. כשיש זמן, נצל אותו. בכל אופן, כל החשבונות הם חיסרון. כשיש מצוה, לא לחשוב יותר מדאי. ובענינו, לא לדחות שום זמן לזמן יותר טוב, רק תטול ותזכה במצוה. ובזמנינו, בין סדר לסדר ובבין הזמנים לא לדחות, רק לנצל הזמן לתורה.

ניכרין דברי אמת של משה, מיישר עקמומית שבלב, אבל לא נגיעה עצמית "ראו קרא ה' בשם בצלאל" כתב הדעת זקנים בשם מדרש, בשעה שאמר משה לישראל שבצלאל יעשה המשכן, היו ישראל מרננים שכל הגדולה לוקח לו ולמשפחתו. אמר להם משה: דעו וראו, כי לא מדעתי אני עושה, אלא מפי הקב"ה. יש להבין, במה שכנע אותם?

הרי אנו רואים שבענינים כאלה, אנשים לא מאמינים, אפילו אם יאמרו להם זאת כמה פעמים. והאיך האמינו עד שיכול היה לומר להם: "ראו" שמשמע שהראה להם הבחירה של ה'; עד שהוכרחו להודות על האמת? רואים גודל אמיתת דבריו, עד שגם מי שהיה בלבו עקמומית בלב לחשוד על משה, אבל ב'ניכרין דברי אמת' שלו, הם "ראו" זאת ממש.

אצל קרח שגם הם חשדו בו, ומשה התחנן בפניהם שאינו עושה דבר מעצמו, רק ה' אמר לו, וזה לא עזר, ולא האמינו לו. כי היה "נגיעה" לקרח עצמו את הנשיאות. וכשיש נגיעה עצמית, אי אפשר לשכנע גם לא כשיוצא מלב טהור. כי בסתם שטוען למה הוא נותן רק לקרוביו, יכולים עדיין לדבר, ויכולים אף להראות לו את ה"אמת". אבל למי שהנגיעה מעבירה על הדעת, אי אפשר לשכנעו בשום אופן.

מסירות הנפש הביאה זכות המועילה בעתיד לנצח

"בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה" מובא בדעת זקנים: נזכר חור, כיון שרצה למנוע לעבוד לעגל, והרגוהו. וזכה שבן בנו יהא חכם לדעת סודות שמים וארץ שבהם עשה המשכן (ברכות נה). שזה לא סתם אומנות, כי מאומנות רגילה לא היה השראת השכינה, אלא לדעת לכוון המחשבה הרצויה בבריאת הקב"ה, וכל זה זכה חור.

בודאי אין הכוונה שיש לחור "הנאה" שבן בנו חכם, אלא שב"זכותו" הכל נעשה. נמצא, שמה שהמשכן מכפר, זהו על ידי חור. שבזכותו נבנה המשכן ככוונת הראויות עם גודל הקדושה המשפיעה. ומזה ייצא כפרה על חטא העגל, והשפעת הקדושה לנצח.

אם היו שואלים אז, מה הועיל חור? היה משיב: כלום. הם עבדו לעגל, ואותו הרגו. אבל למעשה על ידי מסירת נפשו זכה לכפרה לכלל ישראל והשראת קדושה. והכל נזקף לזכותו.

לחשוב על ההוה

זה נוגע לנו בפרט בימים אלו שהם סמוכים מאד לסוף הזמן, ובודאי כל שמתקרב יותר סוף הזמן, חושבים הרי כבר גומרים, עוד מעט, ובימי בין הזמנים, בודאי, אמנם יש מעט טירדות שצריך להתעסק בעניני החג, אבל מחמת זה מתבזבז כבר זמן, שעות וימים. ומוטל עלינו לדעת שלא לחשוב על אח"כ, בענינים כאלו, דבודאי צריך לחשוב על אח"כ, אבל לא בזה והעבודות שצריך לעשות היום. ואין סיבה היום שלא יוכל לעשותם, דעכשיו מצד עצמו היה יכול. רק משום שידוע דבעוד שעה או למחר, יהיה טרוד. זה לא צריך להפריע לו כלל, ועבודת ה' שלו צריך להמשיך, הן בלימוד התורה, הן בתפילה, וכמו שידוע כל אחד בעצמו שכשיודע שצריך ללכת כבר אין תפילתו תפילה, וראשו כבר בדרך, כזו מין קטנות המוחין; וכן בודאי בלימוד, שצריך להתעמק בזה, ואינו יכול כבר להתעמק מחמת טירדתו. אבל רואים שאינו כן ולא צריך להיות ככה, אלא האדם צריך להיות בנוי אחרת. להיות בנוי כך, שאם עכשיו הוא יכול, לא מעניין אותו יום מחר, ולא מה שיהיה בעוד שעה, אלא אם עכשיו זה עבודת ה' שלו, ויכול לעשות, עושה, ורק כשהגיע אצל יונה מצב שכבר אינו יכול בשום אופן, ולחצוהו, יסורים, רק אז הפריע לו. [ראה כאיל תערוג יום הכיפורים באריכות]

וכמדומני דדבר זה נוגע לכל אחד, ובפרט בסוף זמן, ויש רק כמה ימים, חושבים שכבר לא כדאי להתחיל, וזה לא נכון. דאין לא כדאי; ואין לא להתחיל דבר חדש, אלא צריכים להיות באותו מצב כמו תמיד. בכל עניני עבודת ה', בתורה, בתפילה, וכל עניני חיזוק שצריך האדם ברוחניות. אין כזה דבר שלא כדאי להתחיל.

וזה דבר הנוגע למעשה, דבר בעתו, נראה להתחזק בנקודה זו. ומי יודע כמה האדם במשך חייו, יכול להפסיד זמן. בכמות עצומה, ויכול להיות דאפי' מי שלומד, הוא מפסיד "שנים" בגלל דברים כאלו, ומתבזבז יום, וחודש, ושנה, הכל מתבזבז.

אבל אם יחשוב האדם בדבר זה א"צ לחשוב על אח"כ, שבשביל להפריע לעבודתו, צריך לדעת שלא לזוז כמלא נימא, והיום זה בדיוק כמו אתמול, וכלום לא יפריע לו לעבודתו שצריך לעלות ברוחניות, ותפילתו צריכה להיות, כמו שאין עכשיו כלום, ממש כאילו אין כלום. וכן בלימוד התורה להתעמק בלימוד בדיוק כמו בתחילת הזמן. כאילו זה לא סוף הזמן. וכך יכול האדם להצליח.

וכשמתבזבז זמן, לא חסר רק הזמן, אלא חסר כל הרצף, דהאדם כל מה שמונח יותר ברוחניות הוא צומח יותר, וכך ימשיך להתעלות, ואם לא אז אם תעזבני יום, יומיים אעזבך. ונופל, ולכן אין פלא שלא צומחים. וצריך לראות להתחזק בזה. ולכן יראה כל אחד להתחזק בזה, לא לחשוב בדברים צדדיים, רק מה שמוטל עכשיו לפניו.

ועוזר ה' שנזכה לנצל את הזמן ולגדול הן בתורה, הן ביראה, ובכל הדברים הטובים.

לא להסיח דעת מהתורה

חז"ל אומרים בב"ק דף פ"ב א' על הפסוק וילכו שלשת ימים ולא מצאו מים, דורשי רשומות אמרו אין מים אלא תורה כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו: פי' שלא היו יכולים להמשיך הלאה, עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהיו קורין בשבת ובשני וחמישי כדי שלא ילינו שלשת ימים בלא תורה.

וצריך לדעת שמה שהלכו זה היה עם ענני כבוד זה לא היה סתם הליכה אלא הלכו עם ענני כבוד, וזה היה ציווי ה' ללכת ומסתמא במשך הזמן שהלכו לא היה להם ברירה, ומה שהם הלכו בלי תורה משום שלא היה להם ברירה, וחופ' מזה זה היה עדיין קודם מתן תורה, עכ"פ כתוב שכיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו וכבר לא היו יכולים להתקיים, ולכן עשו הנביאים תקנה שיקראו בתורה.

יכולים לתאר לעצמנו: הנה היום בן אדם לא מעריך כ"כ, כי הרי אז ה' אפשר לומר שהיו אנוסים שהיו צריכים ללכת כל הזמן ללכת ג' ימים בלא שום הפסק שהיו ענני הכבוד מנחים אותם בדרך, וכל זמן שענני הכבוד היו הולכים הם היו צריכים ללכת, ובודאי כשהולכים, בדרך קשה להתרכז כ"כ הרבה בלימוד, אבל בכל זאת כבר "נלאו", והוצרכו לעשות תקנה של קריאת התורה. ועכשיו אחרי התקנה ללאו מה זה מועיל הרי יש עדיין ימים שבינתיים בלי קריאת התורה?

משמע שכיון שהלכו בלי הפסקה של שלשת ימים היה הראש כבר מלא בתורה שלא היה שום הפסק, דאל"כ עדיין יקשה דאמנם ביום שני היה קריאת התורה אבל מה עם יום שלישי ויום רביעי, משמע דכיון שאין שלשת ימים הפסק אז הרושם מה שקיבל מקריאת התורה נחרט במוח ובראש שלא הפסיקו מלחשוב בדברי תורה, כי שלשה ימים להחזיק מעמד זה כבר קשה "נלאו", אבל פחות משלשת

ימים כבר אפשר והראש שלהם כבר היה בתורה. וזה מה שצריך לדעת שעכשיו הרי נגמר הזמן, וכל אחד הולך הביתה קצת לנוח קצת לעזור בבית לכבוד פסח צריך לעזור לפעמים, אבל צריך לדעת שלא להפסיק מלחשוב ומלהיות תחת רושם של תורה, כי אפילו שלשה ימים אם עושים הפסק זה כבר נורא, ולא יכלו כבר להחזיק מעמד כמו שאומרים חז"ל שנלאו לשון ליאה וחלישות כת שלא יכלו כבר להתקיים, ולכן הוצרכו לעשות תקנה מיוחדת. אצלנו ב"ה יש לנו אפשרות ללמוד תורה לכל אחד אפי' בבין הזמנים וצריך לקבוע כמה שעות לכל הפחות.

ואם אפילו צריך לעזור עדיין יש מספיק זמן שיוכל ללמוד תורה, כי לולא זאת אם יש אונס שהרי גם הם היו אנוסים לכאורה כי הלכו והקב"ה אמר להם ללכת אתם יודעים מה זה ללכת שלשה ימים כמעט רצופים ללכת וללכת בלי הפסק, ובכל זאת לא יכלו בלי תורה ולא הפריע להם מה שהם עייפים מההליכה, רק מה הפריע להם בלי תורה ובלי תורה נלאו והוצרכו לעשות תקנה מיוחדת.

ועכשיו אחרי התקנה כנראה זה יספיק, דמה שלמד ביום שני זה ממשך שלומד עד יום חמישי ומיום חמישי עד שבת וכן הלאה וככה כסדר, עד שכל הראש היה ממולא בתורה. ובימינו קריאת התורה כנראה לא מספיק כ"כ, כי מי הוא תחת הרושם של קריאת התורה שאחר כך שלושת ימים יהיה הראש ממולא בתורה שומעים את קריאת התורה ודי, אבל בכל זאת צריך להיות תחת הרושם של תורה. וזה כל אחד צריך לדעת שינצל גם את הבין הזמנים שלא להיות לגמרי ביטול תורה שיהיה לכל הפחות עד כמה שאפשר הרבה שעות ביום בשביל תורה, ואם יש קצת שעות שמוכרח לעזור או שצריך לנוח אבל צריך רוב הזמן מה ששייך להיות שקוע בתורה וללמוד. הקב"ה יעזור שכל אחד ואחד מכם יעלה ביראת שמים ובתורה וכולכם תהיו לתפארת בישראל כרצון ה'. (נאמר ליל ר"ח ניסן תשנ"ט)

כל השונה הלכות

הגמ' מביאה בכמה מקומות (שלהי נדה) תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא. חז"ל נקטו כל השונה הלכות בכל יום ולא כל השונה הלכות בכל רגע, וצריך להבין למה? ובעצם מה זה שונה הלכות?

שונה הלכות הכונה היא לגמ', שכשלומדים את זה לומדים הלכות מכל הש"ס לומדים הלכות ואין הלכה ממה שלא כתוב בתלמוד, ומה שכתוב כל השונה הלכות בכל יום, משמע שאפילו בזמנים שהוא לא יכול ללמוד ממש כל היום כמו בזמנים אלו שהוא טרוד בעניני החג שצריך לעשות דברים בשביל חג הפסח שצריך לזה התכונות גדולה מאד, כי זה חמור מאד הענינים של החג צריך זהירות מחמץ, וגם לאפות מצה כל המצות האלה צריכים טירחא גדולה מאד, ממילא הם זמנים שהוא לא יכול ללמוד כל היום ממש, בכל זאת אומרים חז"ל שצריך להיות שונה הלכות בכל יום וממשיכה הגמ' מנלן שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות.

והנה בכל פעם שכתוב כזה לשון, צריך להבין מה הפשט שכתוב הליכות ואומרים הלכות, הרי א"כ אין לדבר סוף ובכל פעם שכתוב איזה דבר נאמר שזה לא כך אלא תקרא אחרת ובכל המקומות צריך טעם, וכן כאן צריך להבין למה חז"ל אומרים במקום הליכות הלכות? ואפשר שהפשט הוא כך: שהליכות עולם משמע שזה דבר תמידי לעולם, ודברים של עולם הזה לא שייך לומר עליהם לעולם כי כאן כל דבר זה חולף לא נשאר הרבה זמן כמו שכתוב בפסוק ימינו כצל עובר ואומרים חז"ל (ילקוט יחי רמז קנה) לא כצילו של אילן וכו' אלא כצל עוף הפורח באויר כך כל עניני עולם הזה הכל לא דברים תמידיים הכל הולך, וא"כ מה כתוב הליכות עולם הרי זה סתירה האיך יכול להיות דברים של עולם דברים צדדים לא דברים של דברי תורה של רוחניות האיך זה עולם, לכן דרשו חז"ל שכאן צריך לומר הלכות עולם אם אחד לומד הלכות אם הוא לומד תורה זה עולם וממילא לא סתם אומרים אל תקרי אלא כל דבר צריך להבין בפני עצמו.

ויש הרבה דברים מה שחז"ל אומרים אל תקרי, וכאן אפשר להסביר שזה הפשט למה חז"ל הוציאו את הדבר מפשטותו ועל אף שפשטות משמע הליכות אמרו שזה לא הליכות אלא הלכות, כי דבר שמביא שיזכה לעולם שייך רק בדבר רוחני, ומה הדבר הכי רוחני ששייך תורה האם צריך דבר יותר גדול מתורה א"כ אם כתוב הליכות עולם ע"כ הכונה שהשונה הלכות זה באמת "עולם" כי זה באמת דבר שקיים לעולם ועד, ולכן ג"כ אמרו חז"ל כל השונה הלכות בכל יום כיון שדבר כזה צריך להיות בכל יום כי אי אפשר לומר שיהי' פעם כן ופעם לא אלא אפילו בזמנים שהוא טרוד מאד ויש דברים מה שהוא מחייב לעשות ומוכרח לעשות משום איזה סיבה שיהיה בכל

ברכה א"כ הוא חוזר על המילה ותן פעם שניה ומתקנה, ולכן י"ל דזה יותר מוכח דחוזר בו ולכן מהני, אבל במוריד הטל ומשיב הרוח דאינו חוזר על תיבות שמקודם לא יהני חזרה אף תוכ"ד.

אמנם אמר רבנו: דאף אם יש סברא לחלק מדברי הביה"ל אבל מה המקור לזה שלא מועיל חזרה בתוכ"ד בזה וצריך ראייה שלא יועיל, לכן אמר שאם הוא עדיין בברכת מיחה המתים יחזור לאתה גיבור ויתקן, אבל אם כבר המשיך שמו"ע, לא יחזור וימשיך הלאה, וכן הסכים הגר"ק מהראיה מהביה"ל. (שלמי תורה אילת השחר סי' ד)

פינוי אשפה לפני התפילה | נשאל רבנו האם מותר לפני תפילת שחרית לפנות האשפה מהבית לרחוב לפחים המוצאים לשם בלילה מבינת האשפה.

וענה רבנו: שלפני עלות השחר ודאי מותר ואין שום שאלה. ואחרי עלות השחר אם קשה בענין אחר אפשר ג"כ להקל. [א"ה וראה הליכות שלמה תפלה עמוד י' שג"כ התיר וכמוכן כשלא עטור בתפילין] (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

להצביע לפני התפילה | שאלתי האם אפשר להצביע [לבחירות לעירייה] לפני התפילה ואמר רבנו אפשר. [א"ה וכן ידוע שהורה מרן החזון איש זצ"ל] (שם)

כשמבקשים להצטרף למנין | סיפרתי לרבנו ששמעתי מפי הגר"י זילברשטיין שליט"א שאם בשעה שהולך להתפלל במנין הקבוע שלו פונים אליו בדרך ומבקשים שישלים מנין, נראה שצריך להיענות בחיוב, ואמרת כמדומה שהטעם שאמר הוא משום אין מעבירין על המצוות ועוד איזה טעם, ואמר רבנו מצד "חסד". אמנם אם הוא יתפלל שם פחות טוב, אז מסתמא לא חייב ללכת שמה. (שם)

קביעות מקום לתפילה | שאלתי האם ענין הקובע מקום לתפילתו הוא על כל תפילה [כלומר שחרית לחוד מנחה לחוד מעריב לחוד] או דווקא כשאחד מתפלל כל תפילתו באותו מקום. ועד שאלתי אחד שנוהג להתפלל שחרית במקום מסוים ומנחה במקום אחר, אם מזדמן לו להתפלל מנחה בביה"כ שנוהג להתפלל שחרית האם יש ענין שיתפלל במקום הקבוע לו בשחרית?

ואמר רבנו שהיום לא מצוי שיתפלל אדם כל התפלות במקום א' חוץ אולי מיישובות. ואחרי שנו"נ בזה סיכם רבנו מסתמא יש בזה ענין וגם נקרא מקום קבוע [א"ה ונראה שכיוון על שתי השאלות הנ"ל].

[וראה הליכות שלמה. שם עמוד ס' שכל תפילה שחרית מנחה מעריב וכן חול ושבת היא קביעות מקום בפני"ע]. (שם)

קדיש לפני התפילה | עד סביבות שנת תש"ן היה רבנו אומר כל יום קדיש דרבנן גם קודם התפילה לפני מזמור שיר חנוכת וגו' וגם לאחר התפילה [א"כ פסק מלומר הראשון ואומר תמיד רק האחרון]. כשהיה אומר הקדיש הראשון היה מתחיל מיד יתגדל וכו' ולא אומר בקול רם שום פסוקים וכן לא יה"ר כו' וכשנים קדמוניות. ושמעתי שפעם העיר לחזן - שהיה אומר הכל בשקט והיה"ר בקול רם - שזה לא טוב, דנראה כאומר קדיש על היה"ר וזה תפילה ולא דבר אגדה. (שם)

קדיש אחד לפני התפילה | רבנו נוהג במנין ביתו שאומרים רק קדיש א' לפני התפילה שהוא קדיש דרבנן אחר הקרבנות ולא אומרים עוד קדיש אחרי מזמור שיר. [א"ה וראה בס' ארח דוד או' מה שהובא מהגר"ד בה"ן ג"כ הקפיד ע"ז לומר רק קדיש א', ושם צוין כ"כ בליקוטי מהר"ח בשם סי' זכרון יהודא, שלא לומר קדיש גם אחרי איזה מקומן, וגם אחרי מזמור שיר. וכן בס' אמת ליעקב (או"ח סנ"א) מובא מהגר"י קמנצקי זצ"ל אמר שאין טעם לומר ב' פעמים קדיש, אחר איזהו מקומן ואחר מזמור שיר, ומסיים שם שאמר אי איישר חילי אבטליה. ובבית הכנסת בבתי נייטין בירושלים היה מקפיד ע"ז רבי מרדכי הרים זצ"ל. ובאמת דלשיטת הגר"א (במעשה רב או' כ"ו) שאין אומרים כלל מזמור שיר, וכך היה מנהג האשכנז הקדמון, א"כ בלא"ה לא היה מנהג לומר ב"פ קדיש. [ובקובץ ישורון (שנה ב' עמ' תקנ"א) הביאו שבבית הכנסת שבחצירו של רבי ישעיהו ברדי"ג זצ"ל בעיר העתיקה, ובשיבת ראדין אצל החפץ חיים זצ"ל, נהגו שלא לומר את הקדיש שלאחר איזהו מקומן, רק את הקדיש שלאחר מזמור שיר]. (שם)

סגירת הסידור | על סגירת הספר אפילו כשלא עוזב המקום לגמרי, ונהג לסגור הסידור לפני שהיה הולך [פסיעות אחדות] ליתן צדקה ב"ויברך דוד" בסוף פסוקי דזמרה וכשחזר למקומו פתחו מחדש, וכן היה סוגר הסידור לקריאת התורה אפילו שנשאר במקומו. [א"ה ע"י ש"ך יו"ד רע"ז].

לדלג לקדושת יוצר | שאלתי האם יש לדלג בפס' דזמרה כשזמרה שאם יאמרו כסדרם אמנם יספיק לעמוד לשמו"ע עם הציבור, אבל לא יספיק לומר קדושה דיוצר עם הציבור.

ואמר רבנו דווקא לתפילה עם הציבור מצוין שהתירו חז"ל לדלג בפסד"ז אבל לזה לא. [א"ה וראה בגר"י סימן ג"ב סעיף ב' בתהלה לידו סק"א] (שם)

שאלת גשמים בן חול באר"י | בן א"י שנמצא בחו"ל או בן חו"ל שנמצא בא"י והגיע ז' חשון ועדיין לא הגיע זמן שאלת גשמים של חו"ל, נחלקו הפוסקים בזה ד"א ששואל כמקומו, וי"א ששואל לפי המקום שנמצא שם, הביאם המשנ"ב (סי' ק"י סק"ה) ולא הכריע. **ושמעתו מרבנו הגר"ל שטיינמן שליט"א** שידירו הגר"מ ולאאוויצ'יק זצ"ל כששהה בא"י בזמן זה, שאל את מרן החו"א מה עליו לעשות ולא השיב. [ורבנו מורה לבני חו"ל הנמצאים בארץ ישראל לומר ותן טל ומטר בשומע תפילה] (שיעורי הגר"מ זילברברג שליט"א פ"ד לך לך תשע"ד).

פלג המנחה של ז' חשון | נשאל רבנו במי שמתפלל מעריב בפלג המנחה של ז' חשון האם יזכיר בתפילתו ותן טל ומטר, או כיון דאכתי אינו לילה לא יזכיר. ואמר רבנו דאולי אפשר לומר דלא יזכיר, דהרי הסיבה שמתחילים לומר ותן טל ומטר בז' חשון הוא דעד אז הגיעו עולי הרגלים לביתם, וא"כ לפני הלילה עדיין לא הגיעו לביתם, ושוב א"א להזכיר ותן טל ומטר. [אמנם מרן הגר"ק שליט"א טען שזכיר מפלג המנחה]. (מפי הר"ג ר' אליעזר ק. שליט"א. א"ה ושמענו מהגאון רבי ישראל מאיר דרוק שליט"א להוכיח כדברי רבנו מלשון השו"ע (סי' ק"ז סעי' א') וז"ל ברכת השנים, צריך לומר בה בימות הגשמים: ותן טל ומטר, ומתחילין לשאול מטר בחוצה לארץ בתפלת ערבית של יום ס' אחר תקופת תשרי, ובארץ ישראל מתחילין לשאול מליל ז' במרחשון, ושואלין עד תפלת המנחה של ערב יום טוב הראשון של פסח, ומשם ואילך פוסקין מלשאל. ודייק דלגבי חו"ל כ' מתפילת ערבית ואילו בארץ ישראל כתב השו"ע שמתחילים מליל ז' והיינו כנ"ל דבפלג המנחה לא יזכיר רק בלילה אבל לבני חו"ל שזה ענין של זמן, שם גם מפלג המנחה יזכיר).

זוכר אחר שסיים | שאלה: אמר ברוך שומע תפילה וזכר שלא אמר טל ומטר, ומיד התחיל לומר ברוך עלינו ותן טל ומטר לברכה וזכר שלא היה צריך לחזור רק להשלים טל ומטר לפני רצה מה עליו לעשות?

יסוד השאלה הוא האם זה עצמו נחשב כאילו אמר טל ומטר באריכות וימשיך רצה, או שמא היות שהתכוון לשם ברכת ברוך עלינו נחשב עקירה מברכת שמע קולנו ועכשיו צריך להמשיך הברכות כסדרן ברוך עלינו ותקע בשופר.

תשובה: אע"פ שכשאמר ברוך עלינו התכוון לשם ברכה אע"פ עכשיו יכול לכוון שיהא רק לתשלום של ותן טל ומטר באריכות שהשלימו לאחר ברכת שמע קולנו וימשיך ברכת רצה כן הורו הגר"י"ש אלישיב זצ"ל והגר"נ קרליץ שליט"א. וכעין זה מצינו שאם שכח בברכת המזון לומר רצה או יעלה ויבוא במקום שמעבכ לזמן שלא התחיל ברכה רביעית יכול להשלימו ע"י ברכה אשר נתן שבתות"ו כמבואר בשו"ע סי' קפ"ח ס"ו, ואם התחיל ברוך מלך העולם לשם ברכה רביעית וזכר ששכח, דעת החיי אדם שיכול עכשיו לשנותו לשם ברכת השלמה ולא נחשב שהסיה דעת מהברכה השלישית מ"ב ס"ק כ"ג, אמנם הביאור הלכה שם ד"ה עד מפקפק דסו"ס הסיח דעת מהברכה השלישית, אבל בהליכות שלמה ר"ח פ"א דבר הלכה אות כ"ח כתב בשם הגרש"א שדעת המ"ב היא לפסוק כהחיי אדם וכן מנהג העולם, וא"כ גם בני"ד לענין טל ומטר י"ל שעכשיו התברר שאמרו לשם הוספה ולא לשם עקירה חזר בטעות לברך עלינו.

והוסיף רבנו שליט"א שאפילו אם לאחר שגמר ברכת ברוך עלינו התחיל ברכת תקע בשופר, כיון שבצמצם יצא בברך עלינו, כאילו אמר ותן טל ומטר בדרך ארוכה ומן הדין יכול להמשיך רצה א"כ אפילו אם טעה תקע בשופר לא גרע ממי שהתחיל בשוגג איזה ברכה באמצע שמו"ע שחזר וממשיך במקום שצריך להיות. [הגר"א דינר שליט"א בק' קול תורה עט עמ' רנ"ג]

נוכח בתוכ"ד | נשאל רבנו במי ששכח לומר ותן טל ומטר וסיים תפילתו, האם בתוכ"ד לסיום התפילה יכול לחזור לברך עלינו, או דאחר שכבר סיים את התפילה אינו יכול לחזור? ואמר רבנו: דכיון דהוא בתוכ"ד לתפילה עדיין יכול לחזור לברך עלינו. [א"ה וע"י בס' גילוני הש"ס ברכות כט, א דכתב כמו"כ].

בדין חזרה תוכ"ד במשיב הרוח ומוריד הגשם | כ' הגר"ב צ' פלמן זצ"ל: מי שטעה בימות החמה ואמר משיב הרוח ומוריד הגשם שדינו שצריך לחזור וחזר ותיקן עצמו תוך כדי דיבור ואמר מוריד הטל דקי"ל בכל התורה דמועיל לחזור בו תוכ"ד, שמעתי דיש מי שרצה לדון שלא מועיל חזרה על אמירת משיב הרוח. ונראה להביא דמועיל חזרה תוכ"ד גם באמירת משיב הרוח מהבאור הלכה (בס' ק"י ס"ג ד"ה אם שאל) דבשו"ע שם כתב דאם שאל מטר בימות החמה מחזירין אותו, וכתב הביה"ל דצריך לחזור לתחילת ברכת השנים, ואם לא התחיל אלא מותן ברכה לא מבעיא אם נזכר תוכ"ד דודאי יצא אלא אפי' אחר תוכ"ד גם יוציא, ומבואר מהבאור הלכה דגם על ותן טל ומטר מועיל חזרה תוכ"ד ולכאורה ה"ה במשיב הרוח ומוריד הטל.

ושמעתו לחלק מהביה"ל, דהתם הוא חוזר ואומר במקום ותן טל ומטר ותן

»»»

את הזמן והולכים לעזור בבית בשביל פסח, בכל זאת צריך לדעת שהליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות, וצריך לראות שכל יום ויום יקבע לכל הפחות כמה שעות עד כמה שבאפשרותו ללמוד כדי שלא לגמרי להינתק מהתורה.

וצריך להיות תמיד קשור עם התורה קשור עם הגמ' קשור עם הרש"י והתוס', לא להתנתק לגמרי הקב"ה יעזור שכל אחד ואחד יראה לנצל אפילו את הזמן הזה, וע"י הקב"ה יעזור שכל אחד ואחד יזכה לגדול ולעלות בתורה ויראת שמים וע"י להיות גדול. (קו' בין הזמנים עמ' 34 33)

זאת צריך לדעת שכל יום לא יחסר אל תקרי הליכות אלא הלכות אי אפשר שיחסר יום אחד שלא ילמוד תורה ויעסוק בענינים של הלכות גמרא ורש"י תוס' כל הדברים האלה נכלל בהלכות.

וזה צריך לדעת, שאפילו עכשיו אחרי שנגמרו את החורף, ברוך השם חורף גדול שנה מעוברת שלמדו, ומסתמא כל אחד ואחד כל בחור מסתמא זכה משהו, יש לו משהו ע"י שהוא ניצל את הזמן ומי שלא ניצל באמת רחמנות עליו, ויש מסתמא חלק גדול מהבחורים שלמדו כל הזמן, הם צריכים להיות מאושרים שזכו ב"ה זמן שלם ללמוד תורה, ועכשיו אפילו אם משום איזה סיבה שיהי' כשגומרים

עולם הישיבות

ישיבת דעת חיים

ישיבת דעת חיים נוסדה על ידי מרן רבינו שליט"א, בר"ח אלול תשנ"ז.

מרן שליט"א התבטא בפני ראש הישיבה הגאון רבי שלום ביטאן שליט"א שיש כיום ציבור גדול של בני תורה ספרדי שהולך וגדל וצריכים לייסד עבורו מוסדות מתאימים, לכן הוא מבקש ממנו להקים ישיבה גדולה ואיכותית עבורם.

כנס יסוד של הישיבה בהשתתפות הגרעין הראשון של בני הקבוץ, שהיה אמור להיפתח בר"ח אייר תשנ"ח, התקיים בבית רבינו שליט"א בח"י אדר תשנ"ח.

במעמד נשא רבינו שליט"א דברי ברכה והדרכה; בתוך דבריו אמר: "ברוך ה' שמתכוננים ראשי הישיבה לייסד מקום תורה גדול, כל מי שמסייע בזה יש לו זכות גדולה לייסד מקום תורה, ועליהם להיות מאושרים בזה. אנו מקווים שמקום זה ישמש לבחורים רבים כמקום של תורה ויראת שמים, ושכולם יצמחו ת"ח גדולים בתורה ויראה, ויהיה זה לזכות המייסדים".

מכתב רבנו להקמת הישיבה

בס"ד, שמחתי שכבוד הרה"ג ר' שלום ביטאן שליט"א מחשובי האברכים ככולל פוניבוז' חתן הגאון ר' גבריאל טולידנו שליט"א מתכונן לייסד ישיבה גדולה לבני יהדות ספרד, ובודאי מהצורך להוסיף ישיבות ומקומות להשקות נטעי נאמנים השתילים על פלגי התורה והיראה הטהורה המקובלת לנו מסיני, והוא דבר המובן מאליו לכל שומר תורה ומצות. ודבר שפתים בזה אך למחסור.

ואין לי אלא לברך שכל באי בית מדרשו השואפים לקבל תורה ויר"ש יזכו לשקוד ולשתות מבאר מים חיים אשר יחצבו למו, ועי"ז בס"ד יעלו להיות לגאון ולתפארת בישראל כרצונו ית"ש וכרצון כל מבקשי ה'.

ח' אדר תשנ"ח בני ברק יצ"ו

הכו"ח לכ' התורה אהרן יהודה ליב שטיינמן

מכתב נוסף מרבנו

בס"ד. הנה הרה"ג ר' שלו' ביטאן שליט"א שהי' מאברכי כולל פוניבוז' זכה לייסד ישיבה גדולה עם צוות תלמידי חכמים לבני יהדות ספרד, ואין להאריך ולבאר צורך הישיבה ליוצאי ספרד, ישיבה שבנוי לפי דרכי הישיבות הטהורות, מודגש חלק הלומדות עם יראת שמים טהורה, ומובן מאד שכל יראי השי"ת ירצו לתמוך בישיבות כאלו.

והנה הרב הנ"ל נמצא כעת בארצות הברית למצוא אנשים התומכים בהישיבה, כידוע שמצב הישיבות צריך מאד סיעתא דשמיא.

ומקוים שכל א' מיראי השי"ת ישתדל לעזור ולתמוך, ויזכו הוא וכל בני ביתו לכל טוב ברוחניות ובגשמיות, ויקוים בו מה שנאמר ותומכיה מאשר.

כ"ח ניסן תשס"ד לפ"ק בני ברק יצ"ו

בשנת תשס"ט זכו בני הישיבה וראשיה, שרבינו שליט"א בא למסור בה שעור בסוגיות הנלמדות בישיבה. השיעור נמסר מתוך ריתחא דאורייתא גדולה, כשבני הישיבה מפלפלים שעה ארוכה עם רבינו שליט"א על הנאמר בשיעור, לאחר מכן חיזק את בני הישיבה בדברי מוסר. רבינו שליט"א הביע מאז את רצונו כי עז חשקו לבוא שוב לישיבה להתענג בשעשוע ובדברי תורה עם הבחורים, ואמר שעוד חזון למועד א"יה שיבוא כשיזדמן לו להיות בירושלים. במשך השנים רבינו שליט"א ליווה את הישיבה מהמסד ועד הטפחות, וכיוון בכל צעד ושעל את הנהגת הישיבה בכלל ובפרט. מן הענין להביא כאן כמה דברים שהתרחשו.

יש לכם בנין בירושלים

בשנת תשס"ג עדיין לא היה לישיבה בנין של קבע, והיתה הזדמנות לעבור לאחוזת ברכפלד במודיעין עילית, לרכוש בתחילה את המבנים הזמניים של ישיבת מיר בברכפלד, ולאחר מכן לבנות שם בנין של קבע, ראש ישיבת מיר מרן הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, נטה למכור את המבנים לישיבת 'דעת חיים', אולם היה אז ספק, מחמת שבאו עמו דברים מחסידות מסוימות לפני שיישיבת 'דעת חיים' פנתה.

הגרנ"צ זצ"ל החליט לבקש את הכרעתו של רבינו שליט"א בענין, ומישיבת 'דעת חיים' פנו לרבינו שליט"א והביעו בפניו את רצונם במבנים הללו. התשובה שלו היתה שאין להם מה לדאוג. אולם כשהגרנ"צ זצ"ל בא ושאל התשובה היתה שימכור את המבנים לאותה חסידות.

לאחר מכן בא ראש הישיבה הגר"ש ביטאן ושאל את רבינו שליט"א לפשר הענין, תשובתו היתה: "לכם יש בנין בירושלים". סתם ולא פירש. לאחר כמה חודשים פנה רבי ש. ו. שהיה מהעוסקים הראשיים בהעברת הישיבה לאחוזת ברכפלד לראש ישיבת 'דעת חיים' והציע, לא באת לאחוזת ברכפלד תבוא

אלי לירושלים, לבנין האנציקלופדיה התלמודית, ואכן הישיבה העתיקה את משכנה לשם, תחילה בשכירות ולאחר מכן זכתה גם לרכוש את הבנין ולהגיע לבנין קבע, וכדברי רבינו שליט"א: "יש לכם בנין בירושלים".

מכתב רבנו לחנוכת הבית

בס"ד. לכ' הנהלת ישיבת דעת חיים ירושלים ת"ו.

שמחתי להודיע שאתם זוכים בחנוכת ביהמ"ד לתורה ולתפלה ובודאי המקום ישמש לדבר השי"ת ותורתו שיוכלו ללמוד שם התלמידים בהרחבת הדעת ולשפוך שיח חנונים להבוי"ת ש בבית המקדש מעט שנקרא שם שמים עליו ולמותר יחשב להאריך ולבאר שבחה של יסוד בנין כזה ויתברכו שקול התורה לא יפסק שם, וגבולות הקדושה תפוצצה בכל עוז על ידם כרצונכם וכרצון כל מבקשי השי"ת.

אור ל"ז מרחשון תשס"ח לפ"ק בני ברק

אם אין מקום לכמה מאות

המשא ומתן על רכישת הבנין התארך קרוב לשנה, הדבר נבע גם מהרצון של המוכרים להמשיך להשתמש בחלק מהבנין גם לאחר המכירה. כשראש ישיבת 'דעת חיים' בא לספר לרבינו שליט"א שעומדים לפני חתימה, אמר רבינו שליט"א בצורה פסקנית שאם הבנין לא יוכל להכיל מספר מסויים של בחורים אין לקנות. מרן נקב במספר מפתיע שלא היה נראה שייד למציאות, ולמתיחה ראש הישיבה הגר"ש ביטאן שהרי הישיבה מונה מאה שלושים בחורים ואיך רבנו שליט"א מגדיל כל כך את המספר? (היה זה בשנת תשס"ה) השיב רבינו שליט"א, עוד עשר שנים, וחזר עוד פעם שאם לא תהיה אפשרות להגדיל את הבנין או למכור אותו ולקנות בהמשך אחד יותר גדול, אין לקנות. ואף שבשעתו הדברים היו נראים מתמימים, דברי רבינו שליט"א התמשו באופן מדוייק.

לא לאחר זמן מג"א

במשך השנים מדי כל תקופה היה עולה צוות רבני הישיבה לרבינו שליט"א שאלות בהנהגת הישיבה. לשאלתם, שבלייל שב"ק הבחורים לומדים עד שעה מאוד מאוחרת, ויש קושי בתפילת שחרית בשבתות החורף, השיב מרן שאף על פי כן בשום אופן לא לעבור את זמן מג"א.

לא לסגור את מתחם הישיבה

לאחר שהתרחש בארץ אירוע מסויים, ונשאלה שאילה אם לסגור את מתחם הישיבה באופן מיוחד, ענה רבינו שליט"א: שזה מתאים לצבא, וישיבה זה מקום חינוך, ויש כאלה גם שחושבים שככה יכולים להילחם ביצה"ר (שבחורים לא יצאו) אבל היצה"ר יודע גם הוא איך להלחם.

שח לנו ראש הישיבה הגר"ש ביטאן: זכורני באחת הפעמים האחרונות שזכינו להיכנס אליו סיים ואמר בזה הלשון: "תדעו לכם ככל שתצטערו יותר ותסבלו יותר על הבחורים, אחרי מאה ועשרים שנה לא תתחרטו על זה! אחרי מאה ועשרים שנה תהיו מאושרים!"

ישיבת דעת שלמה (משכן הנגב)

הישיבה שוכנת במושב תפרח וצוות הרמ"ם של הישיבה בראשותו של הגאון רבי שלמה מנדל שליט"א מתמסרים באופן מופלא ויוצא דופן כדי להעמיד תלמידים בני תורה מצוינים.

רבנו שליט"א הגיע לביקור בישיבה בחודש אייר תשס"ב, ונשא דברי חיזוק על המעלה העצומה של לימוד מתוך מסירות ועמל, וככל שהקשיים גדולים יותר כך השכר גדול יותר לפום צערא אגרא כמה שיש לאדם יותר קושי הוא מקבל יותר שכר, אדם לא צריך ח"ו לבקש שיהיו לו קשיים, אך בזמן שיש לו קשיים עליו לדעת שיש לו שכר על זה לפום צערא אגרא וכך שיש לו לצד הקשיים גם נחמה כי בכך הקב"ה מקבל את מעשיו ורכה יותר מאשר אדם אחר כל אחד שיודע את זה צריך לחשוב תמיד על כך שהוא זוכה ללמוד תורה בכל המצבים, ועי"ז יהיה מאושר בוודאי בעולם הבא ולכן לא צריך להשבר אלא להיות תמיד בשמחה בלב והקב"ה יעזור לכולכם שתתברכו מהקב"ה בכל טוב סלה.

הודעה חשובה

לקראת ימי הפסח חג האמונה ניתן עדיין להשיג את הקובץ הנפלא **מזקנים אתבונן עיניי אמונה ובטחון** ובו הדרכות הוראות והנהגות ממרן רבנו שליט"א בעניני אמונה ובטחון שנכתבו ע"י הרה"ג ר' משה סחייק שליט"א ניתן להשיג בחניות הספרים המובחרות.